

Голубь Валерія Володимирівна,

д.держ.упр., проф., професор кафедри суспільного розвитку та суспільно-владних відносин,
НАДУ, м. Київ
ORCID 0000-0003-4790-4819;

Чумак Ірина Вячеславівна,

здобувачка наукового ступеня доктора філософії з державного управління,
НАДУ, м. Київ
ORCID 0000-0002-1563-7616

УДК 35:334

doi: 10.34213/db.21.01.04

КОГНІТИВНА МОДЕЛЬ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ У КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ З ЦУКРОВИМ ДІАБЕТОМ

У статті проаналізовано публічну політику в сфері продовольчої безпеки як забезпечення для громадян не лише фізичної та економічної, але й когнітивної доступності до необхідних для здоров'я продуктів харчування та оптимізації харчових стереотипів населення. Розглянуто продовольчу політику як двосторонній процес формування, з одного боку, оптимального асортименту харчових ресурсів на теренах країни та конструктивних харчових уявлень та настанов громадян щодо їх використання. Концептуалізовано поняття когнітивної доступності продовольства та виокремлено когнітивні викривлення і бар'єри, які деформуючи харчову поведінку населення, істотною мірою сприяють поширенню цукрового діабету. Обґрунтовано, що зростання захворюваності на цукровий діабет є одним із найважливіших індикаторів, який вказує на прорахунки в сфері політики продовольчої безпеки. Запропоновано політичні стратегії корекції та розвитку харчової ментальності громадян у контексті реалізації державної програми боротьби з діабетом.

Ключові слова: державна продовольча політика; когнітивні моделі політики; когнітивна доступність харчових ресурсів; цукровий діабет; програма боротьби з цукровим діабетом.

Постановка проблеми. На сьогодні захворюваність на цукровий діабет за масштабами поширеності та темпами зростання вийшла за межі виключно медичної проблеми й перетворилася на проблему політичну. При цьому політичний вимір профілактики та боротьби з цукровим діабетом не обмежується лише місцевими та національними рівнями, але визнається як виклик людській цивілізації на глобальному рівні.

У трикутнику “громадськість – держава – бізнес” владні інституції повинні відігравати роль системотвірного чинника, який інтегрує в синергійне ціле зусилля розрізнених суб'єктів, які опікуються питаннями профілактики діабету серед населення та поліпшення якості життя тих, хто має таке захворювання.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою. Численні дослідження проблем лікування та профілактики діабету говорять про те, що характер харчування громадян є дуже важливим, хоч і не єдиним чинником детермінації захворюваності на діабет [2]. Цими питаннями займалась потужна когорта науковців, які внесли цільний внесок у розробку теоретико-

методичних основ та прикладних аспектів проблеми, серед яких можна виділити праці В. Волкодав, В. Барвіненка, С. Бокової, Т. Васильців, В. Бойко, Н. Зеліско, С. Майстра, А. Мостової, В. Олійника, О. Павленка, Б. Пасхавера, К. Пилипенко, О. Тарасюка, А. Фролова, Н. Шевченка, С. Урби, Н. Чорної та ін. Досить ґрунтовно встановлено набір продуктів бажаних і небажаних в раціоні громадян хворих на діабет та переддіабет. При цьому значна частина дуже корисних рослин у контексті профілактики та лікування діабету є або маловідомими (якон, стахіс тощо), або навіть при відносно непоганій відомості не є звичними в системі усталених на сьогодні харчових стереотипів (стевія, топінамбур, кульбаба, цикорій тощо). Однак причини такої ірраціональної харчової поведінки є недостатньо дослідженими. Вимагають додаткового дослідження і питання стосовно шляхів корегування екодеструктивного споживання з боку держави, бізнесу та громадянського суспільства та формування екорациональних пробовольчих уподобань населення.

Метою статті є аналіз когнітивної моделі оптимізації продовольчої політики держави у контексті боротьби з цукровим діабетом, а також стану фізичної, економічної та когнітивної доступності для громадян України продукції та визначенні подальших перспектив розвитку екорациональних харчових переваг для громадян України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наразі, за офіційними даними, у планетарному масштабі зареєстровано більше 425 млн хворих на цукровий діабет, серед яких 1,5 млн є мешканці України. Окрім того, за оцінками експертів слід взяти до уваги, що реальна кількість хворих на цукровий діабет вища в рази від зареєстрованої. При цьому в Україні проблема пізньої діагностики цукрового діабету є особливо гострою. Попри те, що летальність внаслідок цукрового діабету більша, ніж від низки інфекційних хвороб. Зазначену гостроту проблеми посилює ще й швидкий розвиток ускладнень, які призводять до інвалідності й смерті пацієнтів. Так, саме хворі на цукровий діабет у різних країнах на 60–85 % формують товариства сліпих, а 40–50 % осіб із цукровим діабетом 1 типу помирають від хронічної ниркової недостатності. Частота інфаркту міокарда за наявності діабету також зростає у 2–5 разів, інсульту – у 2–6 разів, близько половини всіх ампутацій нижніх кінцівок, не пов'язаних із травматизмом, припадає на пацієнтів саме з цим захворюванням. Як зазначає українська вчена Н. Пашковська, від цукрового діабету щорічно помирає більше людей, ніж від туберкульозу, малярії та СНІДУ разом взятих [4].

Така постановка зазначеної проблеми вперше була задекларована ще в 1989 р. в м. Женева під час роботи 42-ї асамблеї ВООЗ, коли вперше були озвучені тривожні дані про безпрецедентність зростання хворих на цукровий діабет у багатьох країнах світу. На жаль, з тих часів ситуація неухильно лише загострюється. Так, зокрема, висновками такої авторитетної міжнародної інституції як Всесвітня організація охорони здоров'я, цукровий діабет визнано за своєю небезпечністю беззаперечним лідером серед неінфекційних захворювань, яке має темпи зростання характерні для епідемій. Окрім того,

експертами Всесвітньої діабетичної федерації, відзначається ще більш стрімке зростання частки населення з наявністю так званого переддіабету, порушеною толерантністю до глюкози, що дало підстави прогнозувати упродовж наступного десятиліття (до 2030 р.) зростання захворюваності на цукровий діабет щонайменше у 1,5 рази [10].

Відтак у 2006 р. на рівні Організації Об'єднаних Націй було прийнято спеціальну резолюцію щодо боротьби з цукровим діабетом, у якій закликалося не лише вдосконалювати медичні технології його лікування, але й особливого значення надавалося комплексним заходам з упередження, профілактики цієї недуги, які виходять за межі медичної сфери й торкаються коригування ментальності населення, способу життя, культури, і в тому числі у сфері публічної аграрної та продовольчої політики, харчової промисловості, сільського господарства, громадського харчування та домашньої кулінарії тощо. Україна приєдналася до цього світового руху.

Останніми десятиліттями також спостерігається активізація громадських рухів та недержавних діабетичних організацій у багатьох державах в тому числі в Україні, які спрямовують свої зусилля на підвищення тривалості та якості життя людей хворих на діабет [3]. Це створює сприятливі умови для соціального партнерства держави й громадськості переростання державної політики боротьби з цукровим діабетом у дійсно публічну політику. У бізнесовому середовищі також зростає чисельність підприємців та підприємств, націлених на вдоволення специфічних потреб вже досить масштабного сегменту ринку споживачів, стурбованих питанням боротьби з діабетом. При цьому, особливого значення надається вирішенню продовольчих проблем, породжених необхідністю зміни, звичної на сьогодні, дієти громадян, як у випадку лікування діабету, так і його профілактики.

Все більшої популярності у світі, зокрема й в Україні, набирає виробництво і споживання продукції діабетичного призначення. Однак з точки зору гостроти проблеми поширення діабету, зазначена позитивна динаміка є явно недостатньою. Тому справою державної ваги є стимуляція процесів зміни харчових стереотипів населення у бік здорового та оздоровлюючого харчування.

З точки зору нового нині підходу когнітивного моделювання в державному управлінні, розв'язання поставлених завдань потрібно розпочинати з визначення сили та напрямку впливу факторів на переведення об'єкта управління, яким у даному разі є система усталених на сьогодні харчових стереотипів громадян у цільовий стан, із урахуванням впливів віяла різних факторів на об'єкт управління. У випадку слабо структурованих систем когнітивний підхід, на думку сучасних дослідників [5], дозволяє побачити й усвідомити логіку розвитку подій при великій кількості взаємозалежних факторів репрезентованих у форматі когнітивної карти ситуації. При цьому існують зазвичай дві головні проблеми побудови когнітивної моделі. По-перше, труднощі викликає виявлення факторів і ранжування факторів на базисні та другорядні. По-друге, непростим ділом є і виявлення ступеня взаємовпливу факторів.

Для полегшення відбору базисних чинників, прихильники цієї технології вдаються до використання так званого PEST-аналізу. Згідно останньому, дослідник виділяє чотири основні загальні групи чинників, які визначають поведінку об'єкта, що досліджується: Policy – політика; Economy – економіка; Society – суспільство; Technology – технологія. Зазначені чинники конкретизуються у свій особливий набір найбільш істотних чинників, які визначають його поведінку і розвиток. Наступним кроком когнітивного моделювання є ситуаційний аналіз проблем за досить широковідомою схемою SWOT-аналіз, який включає аналіз сильних і слабких сторін в їх взаємодії з загрозами і можливостями. Технологія когнітивного моделювання підтримується низкою комп'ютеризованих діалогових комплексів. Але й без використання спеціальних програмних продуктів впровадження когнітивного моделювання виключно у ментальному форматі може зробити управлінський процес більш зрозумілим [8].

Так, у нашому випадку, потреба у продуктах харчування належить до базових потреб життєзабезпечення людства. Управління нею з боку держави на всіх історичних етапах державотворення скеровувалося, насамперед, основною метою уникнення загрози явного голоду. Нині розвинуті країни вийшли на історично безпрецедентний рівень, коли основну загрозу стало складати не недоїдання, а переїдання, яке тягне за собою надмірну масу тіла громадян, яка в своє чергу сприяє й зростанню захворюваності населення на діабет. При цьому, відсутність проблеми явного голоду тепер заміщується проблемою “прихованого голоду”, коли продуктам харчування, попри їх високу калорійність та насиченість макронутрієнтами, бракує важливих мікронутрієнтів (вітамінів, мікроелементів тощо) [7].

При цьому внаслідок низької поінформованості про здоровий спосіб життя і споживання екологічнобезпечних та корисних для організму людини продуктів для більшої частки населення, зазначена зміна трендів є неусвідомленою. Тому, навіть особи, які мають статки, неповною мірою розуміються на виборі продуктів харчування і, як правило, купуючи дорогі харчі, не страхують себе від захворювання на ожиріння та цукрового діабету.

На думку фахівців ВООЗ сьогодні вага чинників які визначають рівень здоров'я та захворюваності населення визначається наступним чином:

- спадковістю на 10–15 %;
- екологічною ситуацією на 10–20 %;
- рівнем розвитку систем охорони здоров'я на 10–15 %;
- інші 50–70 % залежать від способу життя, найважливішим додатком якого є харчування, обумовлене кількісним вмістом та якісним складом споживаних людиною нутрієнтів [11].

Виходячи з нашого аналізу даної проблеми та проектуючи зазначені дані на тло проблеми діабету (враховуючи дослідження впливу інших чинників на виникнення та розвиток діабету), можна запропонувати когнітивну модель публічної політики у сфері боротьби з діабетом (табл. 1).

Таблиця 1

Загальна концептуальна схема диференціації об'єктів публічної політики на чинники діабету з урахуванням ваги їх впливу

<i>Фактор діабету та вага його впливу</i>	<i>Субфактор та вага його впливу</i>
Спадковість 10–15 %	
Екологічна ситуація 10–20 %	
Система охорони здоров'я 10–15 %	
Спосіб життя 50–70 %	Харчування 15–25 %
	Фізична активність 15–25 %
	Психічні фактори 15–25 %

Далі когнітивному моделюванню можна піддати більш глибоко вже сам фактор харчування (табл. 2). При цьому фактор харчування ми пропонуємо розглянути, з одного боку, у вимірі різновидів продуктів харчування, а з іншого – виокремлених нами різновидів доступності продуктів харчування для громадян держави.

Поряд із фізичною та економічною доступністю продуктів харчування, які вже вдалося виділити в роботах, присвячених проблемам політики продовольчої безпеки держави, ми вважаємо, що доцільно виділити один різновид їх доступності, яку ми пропонуємо називати когнітивною доступністю. Необхідність цього зумовлена тим, що чимало продовольчих ресурсів, які для громадян є фізично й економічно доступними, що як «їжа» не існують взагалі, або ж не вважаються нормальною їжею, попри об'єктивну наявність в їх складі набору вкрай цінних нутрієнтів.

У результаті, такі продовольчі ресурси повністю, або майже повністю, випадають за межі харчової сфери особи, соціальної групи, суспільства. Причиною того є наявна система когнітивних прогалин, когнітивних бар'єрів та викривлень харчової концептосфери даного індивіда, спільноти чи населення в цілому. Так, зокрема, винятково доступними у всіх відношення є кропива, снить, кульбаба, лобода, портулак, щириця та багато інших дикоросів, які в силу різних причин для людей не є актуальними. А отже, дуже корисний продукт харчування стає «невидимим» або табуйованим.

Відтак завдання публічної влади у цій сфері може полягати не тільки у забезпеченні громадянам не лише фізичної й економічної доступності продовольства, але й когнітивної. При цьому недооцінка одних продуктів

харчування в аксіосфері суспільства в даний час може поєднуватися з переоцінкою цінності інших. Яскравим прикладом тому може бути переоцінка цінності такого безперечно цінного рослинного продукту, як картопля і недооцінці дуже важливого, в контексті боротьби з діабетом, продукту, як топінамбур.

Однак, попри те що картопля нині стала однією з традиційних культур споживання для України, її традиціоналізм є, по перше, історично дуже коротким і, по друге, її прискорена традиціоналізація є продуктом державно-політичних практик позаминулого століття. Достеменно відомо, що першопочатково картопля не сприймалася як харчова культура населення багатьох європейських країн й, навіть, спричиняла “картопляні бунти”.

Однак у першу чергу, завдяки як інформаційним, так і силовим зусиллям урядів європейських країн, була змінена харчова поведінка громадян у бік прихильності до масового споживання цієї культури. Через те, що в країнах Європи і Російської імперії картопля з певного часу стала розглядатися можновладцями як можливість забезпечити продовольчу безпеку держави, вживання картоплі перетворилося із інновації в стереотип. При цьому, попри те, що картопля стала відома в Європі ще з XVI ст., її тільки з XVIII століття почали використовуватися у харчуванні.

У контексті “колумбового” обміну на початку XVI ст. до європейського континенту, разом з картоплею потрапила ще одна культура - топінамбур. Однак ця культура не набула такого поширення, як картопля. Не в останню чергу і через те, що значних зусиль, щодо впровадження з боку держави і органів влади не здійснювалось, якщо не рахувати нетривалі спроби М. Вавілова в СРСР, які для нього закінчилися трагічно [1]. Проте це не відміння ніякою мірою прогноз згаданого видатного науковця про те, що цей овоч є однією із культур майбутнього.

Схоже, що таке майбутнє вже настало, як мінімум з причини поширення діабету й наявності в складі топінамбуру такої важливої складової як інулін. Окрім того, топінамбур багатий на інші важливі біологічно-активні речовини, має унікальний хімічний склад.

Відтак він сам і продукти та напівфабрикати, які виготовлені з нього мають також радіопротекторні та імуномодельючі дії тощо [6]. Тому, з точки зору харчової промисловості, топінамбур є незамінною сировиною у виробництві дієтичної продукції не тільки для профілактики цукрового діабету, але й для уникнення появи багатьох інших захворювань.

Останнім часом наукові розвідки вчених виявили наявність інуліну та інших речовин важливих для лікування та профілактики діабету у складі низки рослин як вітчизняних, так і рослин іноземного походження. Зокрема, це коріння кульбаби, цикорію. Зростає інтерес як до рослин діабетичного призначення і щодо якона й стахіса.

Однак у людській природі, глибоко вкоріненою, існує схильність до опору змінам незалежно від їх конструктивності. Тому впровадження згаданих та інших корисних рослин цілющої культури в раціон споживання громадян для лікування й профілактики діабету буде наштовхуватися і наштовхується на інстинктивний ірраціональний консерватизм громадян.

Таким чином проблемна матриця харчової політики в сфері боротьби з діабетом може виглядати таким чином (табл. 2).

Таблиця 2

Концептуальна схема диференціації об'єктів публічної політики щодо впливу на харчування громадян як вагомий чинник розвитку діабету

<i>Продукти</i>	<i>Доступність</i>		
	<i>фізична</i>	<i>економічна</i>	<i>когнітивна</i>
Синтетичні продукти	<i>висока</i>	<i>висока</i>	<i>висока</i>
Продукти тваринництва	<i>висока</i>	<i>низька</i>	<i>висока</i>
Продукти агропромислового рослинництва	<i>висока</i>	<i>висока</i>	<i>висока</i>
Продукти органічного сільськогосподарського рослинництва	<i>Висока</i>	<i>низька</i>	<i>висока</i>
Продукти полювання	<i>Дуже низька</i>	<i>Дуже низька</i>	<i>висока</i>
Дикороси	<i>Дуже висока</i>	<i>Дуже висока</i>	<i>Дуже низька</i>

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На основі проведеного аналізу слід констатувати, що сьогодні варто надати особливу увагу саме когнітивній моделі оптимізації продовольчої політики держави у контексті боротьби з цукровим діабетом. Також надважливо визначити напрямок на споживання громадянами продуктів харчування, приймаючи до уваги характеристику їх впливу на гостроту проблеми діабету. Актуальним завданням є потреба у формуванні політичного та бізнесово-маркетингового інструментарію, який допоможе впливати на споживачів, із метою забезпечення населення продуктами харчування корисними для лікування та профілактики діабету. А отже для розвитку інноваційного публічного управління продовольчою безпекою в Україні, вбачається необхідною велика й тривала інформаційна, просвітницька робота з населенням, фермерами та владою; науково-практичні пошуки у сфері відродження старих та створення й розвитку нових технологій збиральництва, розробка продуктивної нормативно-правової бази збиральництва. Особливо важливою є ініціація інтелектуальних пошуків щодо перегляду змісту понять про нормальне та ненормальне харчування, адекватне реаліям середини ХХІ ст. Потрібне корегування вже добре вкорінених уявлень та стереотипів, що віджили своє і не несуть користі, навпаки, завдаючи шкоди суспільству.

Натомість, формулою харчування людини третього тисячоліття повинно стати постійне використання в раціоні, поряд з традиційними, функціональних харчових продуктів, дієтичних добавок, продуктів спеціального дієтичного споживання як культурних, так і дикоростучих рослин. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці стратегічних пріоритетів органами публічної влади, громадськості та екоорієнтованою харчовою промисловістю щодо корекції та розвитку харчової ментальності громадян з урахуванням сучасних реалій та викликів.

Список використаних джерел

1. Дашенко А. В., Журавльов В. В., Дуніч А. А., Міщенко Л. Т. Інтродукція якону в Центральному Лісостепу України та захист від шкідників і хвороб. *Лікарські рослини: традиції та перспективи досліджень* : матеріали II Міжнар. наук. конф, 4–5 червня 2014 р. Лубни : Лубни, 2014. С. 37–42.
2. Дедов И. И. Сахарный диабет – опаснейший вызов мировому сообществу. *Вестник РАМН*. 2012. № 1. С. 7–13.
3. Калина В. С. Застосування стевії, цикорію та топінамбуру у дієтичному харчуванні хворих на діабет. *Органічне виробництво і продовольча безпека* : зб. тез VII Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 170–175.
4. Лебідь О. Ю. Деякі аспекти застосування когнітивного моделювання в державному управлінні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 11. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=922> (дата звернення: 05.06.2021).
5. Ермаков А. И., Арасимович В. В., Ярош Н. П. и др. Методы биохимического исследования растений / под ред. А. И. Ермакова. Ленинград, 1987. 430 с.
6. Ломачинська І. А. Формування фінансової поведінки вітчизняних домогосподарств в сучасних умовах розвитку національної економіки. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 3. Т. 1. С. 172–174.

7. Савич А. О., Марчишин С. М., Лемішка Т. І. Вивчення амінокислотного складу збору лікарських рослин з антидіабетичною активністю. *Медична та клінічна хімія*. 2020. 22.4. С. 96–102.

8. Ткач О. В. Цінність вирощування культури цикорію. *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету*. 2013. № 21. С. 73–77.

9. Хомічак Л. М., Грушецький Р. І., Гриненко І. Г. Родина складноцвітих – перспективне джерело інсуліну. *Продовольчі ресурси*. Київ : Ін-т прод. ресурсів НААН України. 2013. № 1. С. 117–122.

10. Михайлов В. М., Чуйко М. М., Чуйко А. М. Маркетингові дослідження щодо підвищення ефективності просування на вітчизняний ринок нових функціональних продуктів. *Прогресивні техніка та технології харчових виробництв ресторанного господарства і торгівлі*. Харків : Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2014. № 1 (3) С. 7–15.

References

1. Dashchenko, A.V., Zhuravlov, V.V., Dunich, A.A., Mishchenko, L.T. (2014). Introduktsiia yakonu v Tsentralnumu Lisostepu Ukrainy ta zakhyst vid shkidnykiv i khvorob [Yacon introduction into the Central Forest-Steppe of Ukraine and protection against pests and diseases]. *Medicinal plants: traditions and prospects of research: Proceedings of the of the II International. Science. conf. 4-5 June, 2014 r. Lubny: Lubny* [in Ukrainian].

2. Dedov, I.I. (2012). Saharnyy diabet – opasneyshiy vyzov mirovomu soobschestvu [Diabetes mellitus – the most dangerous challenge to the world community]. *Vestnik RAMN, 1, 7*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/saharnyy-diabet-opasneyshiy-vyzov-mirovomu-soobschestvu/> [in Russian].

3. Kalyna, V.S., Yefimov, O.O. (2019). Zastosuvannia stevii, tsykoriuu ta topinamburu u diietychnomu kharchuvanni khvorykh na diabet [The use of stevia, chicory and Jerusalem artichoke in the diet of patients with diabetes]. *Organichne virobnictvo I prodovolcha bezpeka: Proceedings of the VII International. scientific-practical conf.*. Zhytomyr: ZhNAEU, 170–175 [in Ukrainian].

4. Lebid, O.Y. (2015). Deiaki aspekty zastosuvannia kohnityvnoho modeliuвання v derzhavnomu upravlinni [Some aspects of the application of cognitive modeling in public administration]. *Derjavne upravlenia: udoskonalenia ta rozvit, 11*. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/op=1&z=922> [in Ukrainian].

5. Ermakov, A.I., Arasimovich, V.V., Yarosh, N.P. et al. (1987). *Metodyi biohimicheskogo issledovaniya rasteniy*. Ermakov A.I. (Ed). Leningrad [in Russian].

6. Lomachynska, I.A. (2011). Formuvannia finansovoi povedinky vitchyznianskykh domohospodarstv v suchasnykh umovakh rozvytku natsionalnoi [Formation of financial behavior of domestic households in modern conditions of development of the national economy]. *Bulletin of Khmelnytsky National University, issue 3/1, 172–174* [in Ukrainian].

7. Savych, A.O, Marchyshyn, S.M., Lemishka, T.I. (2020). Vyvchennia aminokyslotnoho skladu zboru likarskykh roslyn z antydiabetychnoiu aktyvnistiu [Study of amino acid composition of collection of medicinal plants with antidiabetic activity]. *Medichna ta klinichna himia, issue 22.4, 96–102* [in Ukrainian].

8. Tkach, O.V. (2013). Tsinnist vyroshchuvannia kultury tsykoriuu [The value of growing chicory]. *Zbirnik naukovih prac Podilskogo derjavnogo agrarnogo universitetu, issue 2013, 21, 73–77* [in Ukrainian].

9. Khomichak, L.M., Hrushetsky, R.I., Grinenko, I.G. (2013). Rodyna skladnotsvitykh – perspektyvne dzherelo inulinu [The family of complex flowers is a promising source of insulin]. *Prodovolchi resursi, issue 2013, 1, 117–122* [in Ukrainian].

10. Mikhailov, V.M., Chuyko, M.M., Chuyko, A.M. (2014). Marketynhovi doslidzhennia shchodo pidvyshchennia efektyvnosti prosuvannia na vitchyznianskyi rynek novykh funktsionalnykh produktiv [Marketing research on increasing the effectiveness of promotion of new functional products to the domestic market]. *Advanced techniques and technologies of food production,*

restaurant business and trade. Kharkivskiy derjavniy universitet kharchuvanniyy ta torgivli, issue, 3, 7–15 [in Ukrainian].

Golub V. V.,

Doctor of Science in Public Administration, Professor of the Department of Social Development and public-power relations,

NAPA, Kyiv

ORCID 0000-0003-4790 -4819;

Chumak I. V.

Applicant for the degree of Doctor of Philosophy in Public Administration,

NAPA, Kyiv

ORCID 0000-0002-1563-7616

Cognitive model of food policy optimization in the context of fighting diabetes mellitus

The article analyzes public policy in the field of food security as a provision for citizens not only physical and economic, but also cognitive access to food necessary for health and optimization of choral stereotypes of the population. Food policy is considered as a bilateral process of formation. On the one hand - the optimal range of food resources in the country and constructive food ideas and guidelines for their use. The concept of cognitive accessibility of food is conceptualized. It is established that today the incidence of diabetes in terms of prevalence and growth rate has gone beyond the purely medical problem and has become a political problem. It has been proven that the political dimension of diabetes prevention and control is recognized as a challenge to human civilization at the global level. The urgency of the problem is substantiated, because in recent decades there has been an intensification of social movements and non-governmental diabetic organizations in many countries, including Ukraine. They focus their efforts on improving the life expectancy and quality of life of people with diabetes. The main causes of diabetes are analyzed. The relationship between malnutrition and the incidence of this disease has been studied. Cognitive distortions and barriers that distort the eating behavior of the population have been identified. And also significantly contribute to the spread of diabetes. It is substantiated that the increase in the incidence of diabetes is one of the most important indicators that indicates miscalculations in the field of food security policy. The cognitive accessibility of certain products along with their physical and economic accessibility is highlighted. It has been studied that many food resources that are physically and economically available to citizens, such as "food", do not exist at all and are not considered normal food. Political strategies for correction and development of food mentality of citizens in the context of the state program to combat diabetes are proposed. Based on the analysis, it should be noted that today we should pay special attention to the cognitive model of optimizing the food policy of the state in the context of the fight against diabetes. The development of innovative public food security management in Ukraine requires extensive and long-term informational and educational work with the population, farmers and the authorities; scientific and practical research in the field of revival of old and creation and development of new collection technologies, development of a productive regulatory framework for collecting.

Keywords: state food policy; cognitive policy models; cognitive availability of food resources; diabetes mellitus; diabetes control program.

Надійшла до редколегії 20.05.2021 р.